

**Iryna Novak, PhD in Economics,
Senior Research Associate**

**Inesa Zhuk, PhD in Economics,
Senior Research Associate**

*Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the
National Academy of Sciences of Ukraine*

Kyiv, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-222-7-25>

**ASSESSING THE IMPACT OF MODERN GLOBAL
CHALLENGES IN THE FIELD OF LABOR
TO ENSURE SUSTAINABLE HUMAN DEVELOPMENT**

**ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ
ВИКЛИКІВ У СФЕРІ ПРАЦІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТАЛОГО ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ**

Результати глобального дослідження сприйняття ризиків (GRPS), представлені в щорічному Звіті про глобальні ризики 2022 (The Global Risks Report 2022) Всесвітнього економічного форуму (WEF), присвячені аналізу 37 ключових економічних, соціальних, екологічних і технологічних глобальних ризиків, що визначаються як ймовірність настання події або умови, які, в разі їх реалізації, можуть спричинити значний негативний вплив на кілька країн чи галузей у наступні 10 років [1, с. 94]. На основі визначених ризиків, експерти оцінили коротко- (0–2 роки), середньо- (3–5 років) і довгострокові (5–10 років) загрози для 124 країн світу, вказавши для кожної країни п'ять глобальних ризиків, що становитимуть критичну загрозу в найближчі два роки.

До соціальних ризиків віднесена криза у сфері зайнятості та засобів до існування (employment and livelihood crises) – структурне погіршення перспектив та/або стандартів працевлаштування для населення працездатного віку, проявами яких є:

безробіття, неповна зайнятість (underemployment), низька заробітна плата, нестабільні контракти (fragile contracts), порушення прав працівників тощо.

Україна не належить до групи країн, для яких цей глобальний ризик входив до п'ятірки найбільш актуальних у короткостроковій перспективі. За даними експертного опитування WEF, проведеного в травні-вересні 2021 р., для нашої країни загрозами були: тривала економічна стагнація, крах держави, провал кліматичних дій, нездатність стабілізувати траєкторію цін і міждержавний конфлікт. Останній ризик реалізувався менше, ніж за півроку, з початком повномасштабної воєнної агресії РФ проти нашої держави, що триває вже близько трьох місяців.

За оцінками Звіту «Вплив кризи в Україні на світ праці: Початкові оцінки» Міжнародної організації праці (МОП), Україна вже втратила близько 4,8 млн. робочих місць, що становить 30% від довоєнної кількості, а якщо воєнні дії загостряться, то зникне до 7 млн. робочих місць. Окрім того, серед понад 5,2 млн. українців, які з початком бойових дій змушені були виїхати за кордон, приблизно 2,75 млн. осіб працездатного віку, з яких 1,2 млн. раніше працювали і були змушені піти з роботи або втратили її через війну [2, с. 1].

З огляду на це, криза у сфері зайнятості та засобів до існування сьогодні є надзвичайно актуальним соціальним ризиком для України, що потребує як невідкладного реагування в умовах воєнного стану, так і врахування для реалізації заходів державної соціальної та економічної політики щодо забезпечення сталого людського розвитку на етапі післявоєнного відновлення країни.

Сталий людський розвиток є результатом еволюції класичних концепцій розвитку до нової соціальної парадигми, де людина набуває ролі головного актора і кінцевої мети розвитку [3]. Концепція сталого розвитку визначає невід'ємними складовими соціального прогресу дотримання прав людини, бізнес-етику та інвестиції в розвиток некомерційного сектора, а результатом взаємодії економічного розвитку та соціального прогресу – забезпечення соціальної справедливості, передусім щодо можли-

востей зайнятості. Взаємодія економіки та екології ґрунтується на ідеї вартісної оцінки зовнішніх впливів на навколишнє середовище, а взаємозв'язок соціуму та екології передбачає забезпечення внутрішньо- і міжпоколінної рівності [4, с. 97].

Праця здійснює позитивний вплив на сталий людський розвиток, якщо сприяє досягненню спільних соціальних цілей щодо зменшення злиденності й нерівності, забезпечення соціальної згуртованості, екологічної сталості, розвитку культури і цивілізації, створює можливості для отримання засобів до існування, впровадження інновацій, соціалізації, гідності й визнання. В результаті людського розвитку підвищуються рівні здоров'я, знань, навичок і добробуту людей, формуються сприятливі можливості та розширюється діапазон вибору [5, с. 3, 5–6].

З огляду на це, важливого значення набуває оцінювання сучасних глобальних викликів у сфері праці та їх впливу на формування ресурсного потенціалу соціальної політики для забезпечення сталого людського розвитку в Україні.

Оцінка впливу глобальних викликів у сфері праці має здійснюватися за наступними напрямками:

1. Обмеження пропозиції праці, що передбачає визначення втрат людського потенціалу внаслідок дії таких чинників, як старіння населення, смертність у працездатному віці, трудова міграція.

2. Обмеження попиту на працю, що включає:

– втрати робочих місць під впливом автоматизації та цифрових трансформацій, реалізації політики декарбонізації економіки, наслідків пандемії COVID-19, а також воєнної агресії проти України;

– незадоволену потребу в зайнятості або недовикористання робочої сили, що являє собою невідповідність між пропозицією робочої сили та попитом на неї, внаслідок чого виникає потреба населення у робочих місцях [6, с. 12].

3. Брак гідної зайнятості, що має такі прояви, як неадекватна зайнятість з низьким рівнем оплати праці, вища або нижча кваліфікація, ніж необхідна для роботи, яку виконує працівник,

вимушена неповна зайнятість через недовикористання фонду робочого часу, а також неформальна зайнятість.

Найбільш значними наслідками впливу вище визначених глобальних викликів у сфері праці є:

- низькі показники економічної активності та продуктивності праці, незадовільні результати в сфері освіти (навички) й охорони здоров'я (захворюваність, тривалість життя, травматизм);

- погіршення доступу до соціального захисту і забезпечення прав людини, збільшення навантаження на систему загальнообов'язкового державного соціального страхування та залежності населення від соціальних трансфертів і соціальної допомоги;

- необхідність підтримки загальної включеності (інклюзивності) та соціальної згуртованості в умовах цифрових трансформацій.

Пропоновані концептуальні підходи до аналізу ринку праці, що включають кількісне оцінювання обмежень попиту та пропозиції праці (втрат робочих місць) під впливом демографічних (народжуваність, смертність, міграція) і соціально-економічних чинників формування людського потенціалу, пов'язаних з технологічним прогресом (автоматизація, цифрові трансформації, декарбонізація економіки) та форс-мажорними обставинами (пандемія COVID-19, військова агресія), а також ситуації щодо гідної зайнятості на робочих місцях, дозволять визначити наявний і перспективний ресурсний потенціал для реалізації соціальної політики щодо мінімізації негативних наслідків глобальних викликів у сфері праці та забезпечення сталого людського розвитку в Україні.

Література:

1. The Global Risks Report 2022. 17 th Edition. WEF, 2022. 117 p.
2. The impact of the Ukraine crisis on the world of work: Initial assessments. ILO Brief. 11 May 2022. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-europe/-ro-geneva/documents/briefingnote/wcms_844295.pdf.
3. Hasegawa S. Development Cooperation, 2001. URL: <http://www.humandevlopment.uz/upload/files/HasegawaTheSDparadigm.pdf>.

4. Калашнікова Т.М., Новак І.М. Дослідження взаємозв'язку сталості людського розвитку і стабільності держави. *Демографія та соціальна економіка*. 2016. № 3. С. 94–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2016_3_10.

5. Труд во имя человеческого развития. Доклад о человеческом развитии 2015. Резюме. ПРООН. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr15_standalone_overview_ru.pdf.

6. Робоча сила України 2020: Стат. збірник / Державна служба статистики України. Київ, 2021. 190 с.